

Besiki Gabașvili**Eminent reprezentant al literaturii georgiene**

Un nume mai puțin cunoscut: Besiki (Besarion Gabașvili – n. 1750, la Tbilisi, m. 1791, la Iași). Al unui poet înaripat, ale cărui aripi s-au frânt – după un zbor început la poalele Caucazului – tocmai la Iași, unde își doarme somnul de veci, sub o lespede pe care au fost cizelate literele de basm ale limbii georgiene.

Familia Gabașvili a dat culturii și literaturii georgiene câteva nume importante: mitropolitul Timote Gabașvili, unchiul poetului (autorul unor remarcabile note de călătorie), Ose sau Iosub Gabașvili, fratele poetului, cunoscut și el printr-un document manuscris. Alături de aceștia remarcăm și pe Nicoloz Gabașvili, vărul poetului, el însuși poet și Maria Gabașvili care, între altele, întocmește și o culegere de ghicitori. Tatăl poetului, preotul Zaharia, născut în 1707 la Dumanisi, a fost duhovnicul împăratului Teimuraz al II-lea, dar și copist bibliofil și, la rândul-i, poet, pasiune comună a familiei.

Cu multă școală și cu multă cultură, altoită pe un viguros talent poetic, Besiki Gabașvili își vede prețuită inteligența și știința prin misiunile de taină care i-au fost încredințate și care l-au purtat, ca diplomat, până în Persia și în Rusia, mai întâi ca trimis al regelui David, din Imeretia și apoi ca înalt plenipotențiar al Țarului.

Învăluite în mister au rămas misiunile avute, mister care înconjoară însăși biografia diplomatului, ca și sensurile onora din versurile sale. Teren deosebit de fertil pentru o seamă de legende, e drept fermecătoare, dar care țes fire de păienjeniș, sub care câte nu se pot ascunde... (Să menționăm numai „zvonurile“ potrivit cărora unul din exilurile sale era motivat de faptul că devenise ținta dragostei simultane a reginei și a nepoatei acesteia!). Ceea ce, să recunoaștem, nu e chiar la îndemâna oricui! Plecarea din Tbilisi, orașul copilăriei sale și, de fapt, al triumfului său, îi produce poetului o mare mâhnire. Durerea și-a plâns-o în poezia **Săgețile lacrimilor**. Besiki este unul din reprezentanții eminenți ai literaturii georgiene. El a reînviat formele tradiționale ale poeziei georgiene, dominate mai cu seamă de genul epeic, dar le-a și depășit prin inventivitate. Criticul Victor Golțev afirma că „poezia lui Besiki este extrem de muzicală și se distinge prin virtuozitatea rimei“. Când se vorbește despre poezia sa se remarcă prospețimea ei metaforică, eleganța sugestiei, finețea compoziției.

Oricum, la Iași, Besiki Gabașvili n-a găsit tihna după care jinduiesc cei care pășesc pe creasta care desparte, nu chiar așa de clar, realitatea de imaginație. Nu ne vom mira astfel aflând că cimitirul („În acest cimitir, aici la Iași...“, cum glăsuiește de la bun început piatra) a dispărut la rândul lui, nimic nefiind veșnic pe lumea aceasta.

Oricât de nefericiți ar fi, unii poeți au și un dram de noroc. Mai ales că la Iași mai sunt poeți, mai sunt suflete distinse, așa că piatra a supraviețuit! Prin grija lui Mircea Radu Iacoban, lespedeaua a ajuns într-un muzeu și își așteaptă, ca și poetul, cinstirea care i se cuvine.

„Trecătorule, acordă-i iertarea ta!“, nu uită să ne amintească lespedeaua.

Ani de zile am sperat – la câte porți n-am bătut în România și în Georgia! – că o replică a acestei pietre, măcar atât, să ajungă acolo, de unde a plecat Besiki Gabașvili, la Kutaisi.

„Apasă-i dragostea ta, ca luna ce dispăre, / Decât așa viață, mai bine poetul moare. / Veniți și plângeți, milă aveți de mine, / Un mormânt să mi se sape, e tot ce se cuvine. / La vremuri fără de noroc, cenușa-i singurul meu soroc“.

Ghiorghi Țițișvili, apreciat critic al literaturii georgiene, spunea: „Poporul georgian face parte din acele popoare pentru care cultura națională și în special literatura au însemnat, în devălmășia mai multor secole, principala forță care a întreținut conștiința națională în nesfârșitele lupte pentru libertate și independență. La rândul său, reputatul poet Dinu Flămând, într-o admirabilă prezentare a poetului, remarcă: „Atunci când, mai mult decât sabia, cultura și literatura sunt principalii factori de păstrare a unității și conștiinței naționale, trebuie să ai convingerea că ele sunt bogate. O astfel de bogăție se manifestă și în întreaga istorie literară a Georgiei“. La care Besiki Gabașvili, poetul cel mai rafinat al sfârșitului „renașterii“ georgiene, a contribuit din plin. (**Zaira Samharadze**)

Mierle sure

În colivia neagră-s mierle sure –
Privirea geamână n-o rabzi ușure:
Un grai li-i cântecul cu triluri pure
Și cum aleanul lor să nu mă fure?

În voi e-atâta grai de primăvară,
Că stânjenei și roze se-nfioară.
Povestea-atâtor flori o știți și rară
Vă e lumina-n catifea de mure!

Rostiți gând cu o clipită –
V-ați înțeles să duceți în ispită.
Răniți orice ființă întâlnită –
Când bucurie sunteți, când secure!

Au cine-s ele, hai, să facem roată,
Să le vedem cernite cum se-arată:
Neobosite rîd și se desfată
Și lacrimi pe midjnur îl fac să-ndure.

Am venit la tine, frate

Ocolit de bucurie,
Am venit la tine, frate,
Ca să-ți spun ce foc mă arde
Cu-ale dorului păcate.
O, nimic pe lumea-aceasta
Pribegia nu-mi abate –
Am găsit să-mi deie moartea
Doi ochi clari, de matostate.
Ea iubeste precum Marte
Jertfele împurpurate.

Revărsând cristaluri, luna
 Am zărit-o-n văi natale –
 Mi-a ars inima-ntr-o clipă,
 Dăruindu-mă cu jale.
 M-a rănit cu-a ei săgeată
 Abătându-mă din cale
 Și-i sunt rob strălucitoarei –
 Nebunie-s ale sale
 Preadulci faramece gingașe
 În veșminte-mbrățișate.

E cascadă de lalele
 Și garoafe înflorite.
 Ochii ei bogați de doruri
 Se desfată-ntre clipite.
 Ea e brumă, scortîșoară,
 Pâlc de roze pârguite.
 Jur că-i soare, doar asemeni
 Astrelor neprihănite.
 Chipul ei capcană-i pentru
 Sufletele-ndurerate.

Și luceafărul începe,
 Dac-o vede, să suspine –
 Are-a nardului mireasmă
 Și a smirnei preadivine.
 Cum să nu te mire, frate,
 Cine m-a pierdut pe mine?
 Stea cu nimb, o Afrodită
 Nenorocu-n palme-mi ține.
 Suflet mi-a răpit și minte –
 Inima-n robie-mi bate.

Corăbii neguroase

Pribegiți pe mări albastre,
 O, corăbii neguroase!
 Vărsați lacrimi de sânge
 Pe un doliu de mătase –
 În veșminte de-ntunerice
 Vi-s plutirile duioase,
 Voi dați chinului midjnurii
 Cu tristeți de chiparoase!

Voi înrouați cu-aleanuri
 Ale rozei reci zăvoare –
 Norii-acoperă sub aripi
 Șapte aștri-n tremurare –
 Parcă liniștea vă miră,
 Dar mâhnirea greu vă doare
 Și-ați închis privirii mele
 Ușa milei luminoase.

Vai, rubinele ajuns-au
 Niște biete chihlimbare
 Și granatele-și pierdură
 Mângâioasa lor culoare;
 Ele mi-au promis norocul

Dăruindu-mi întristare.
 Îndurați-vă, mă-neacă
 Mii de lacrimi dureroase!

O, ca mierea este timpul,
 Iară vremea, ce plăcere!
 Fericți înnoată robii
 Prin a soartei mângâiere!
 De ce-ntunecă lumina
 Neguroasa adiere?
 Fie-n veci să n-o cuprindă
 Ale inimilor vase!

Peste negură așează
 Un veșmânt de bucurie,
 Iar durerea neagră umple-o
 Cu lumină aurie –
 Inimii de ea i-e sete
 Ca de-o strașnică beție.
 O, midjnur, a zilei miere
 Îți a da clipe frumoase!

Epitaful împăratului Solomon

Vai, tot măsurând păcatul
 Care din Adam purcede,
 El mă-ajunse și-s țărână;
 La un semn dat de-mpăratul
 Peste împărați pierdut-am
 Glasul ascultat cu teamă.
 Secerat am fost din raiul
 Lui David, eu ram din vița
 Adamită, pentru care
 Christ a pățimit pe cruce.

Eu, lăstar din arbor mândru
 Ce din Solomon se trage,
 Stâlp între-mpărații lumii,
 Rod de-mpărătească stirpe,
 Cu-ajutoru-ți, Maică Sfântă,
 Împlinit-am jurământul –
 I-am înfrânt pe-agarienii
 Care m-au certat cu oaste.
 Lumii cer acum iertare
 Eu, cel care sunt țărână.

Nu dădeam geană pe geană –
 Numai cum zăream dușmanii
 Îi mânăm precum un tigr
 Până dincolo de țară.
 Împărțeam cu fală-n daruri
 Prăzi furate și belșuguri.
 Astăzi necuvânt mi-e glasul
 Ce vă binecuvântează
 Și vă cere iertăciune
 De lumestile-mi păcate.

Traducerea: Dumitru M. Ion